

Vurdering av resultater fra forrige plan

Strategisk Næringsplan for Hamar og Stange kommuner ble utarbeidet 2002-2003. I tiden som har gått har verden møtt på store utfordringer i kjølvannet av en global finanskrise og en hardtslående eurokrise. Samtidig har Stange fått nye muligheter for vekst og utvikling ved at ny infrastruktur nå blir utbygd sørfra, det er stor endring i næringsstrukturen med økt sysselsetting bl.a. innen handel og service. Samtidig ser man at tradisjonelle næringer reduserer årsverk, og området forventer økt befolkningsvekst.

Plandokumentene omfattet en **Regional Næringsanalyse** utarbeidet av Agenda Utredning og Utvikling as og en ppt-presentasjon bestående av planforutsetninger, grunnlagsdata, oppsummering av strategiske vurderinger og prosjektlister. Datagrunnlaget omfattet for det meste hele Hamar-regionen, dette gjaldt også en rekke målformuleringer, bl. a. for befolknings- og sysselsettingsutvikling..

Det ble også utarbeidet en **Regional landbruksanalyse** (våren 2003) slik at Strategisk Næringsplan for Hamar og Stange også omfattet landbruket. Dette ble gjennomført som en egen prosess i regi av landbrukskontorene i Hamar og Stange. Landbrukskontorene i Hamar, Stange, Løten og Ringsaker. Landbruksforvaltningen er nå omorganisert med felles interkommunalt kontor for Stange, Hamar og Løten. Kontoret, Hedmarken Inadbrukskontor, er lokalisert på Blæstad.

Regional næringsanalyse 2002

Den regionale utviklingsanalysen for Hamar-området omfattet kommunene Hamar, Ringsaker, Løten og Stange. Hensikten med analysen var å gå gjennom viktige trekk ved Hamar-områdets regionale utvikling og foreslå strategier for området utvikling framover. Planens strategiske del ble presentert gjennom "de sju pilarer". Særlig fikk konseptet "en bosettingsbasert næringsutvikling" bred politisk tilslutning.

Hamarregionen presenteres som Hedmarks største økonomiske region med over 84.000 innbyggere og over 35.000 arbeidsplasser. Regionen har vært én av få regioner i Hedmark med befolkningsvekst, mye på grunn av netto tilflytting/tilbakeflytting fra Oslo-området, og SSBs framskrivninger tilsier en årlig vekst på 0,3% pr år framover. Det har også vært vekst i antall arbeidsplasser på 3% i perioden 1990-2000, dvs. om lag som befolkningsveksten, med sysselsettingsnedgang i viktige basisnæringer som industri og jordbruk og vekst i ulike former for tjenesteyting.

De tre kommunene utenom Hamar har i motsetning til Hamar store andeler av sysselsettingen i næringer med nedgang og blir derfor mer avhengig av Hamar i et regionalt samarbeid om næringsutvikling. Regionens dekningsgrad for arbeidsplasser på ca 91% er litt for lavt for et regionsenter, og den relativt omfattende nettoppendlingen til Oslo og Akershus underbygger at det mangler arbeidsplasser.

Bosettingsstrukturen i Hamar-området er svært spredt til tross for at regionen har en sentral plassering kommunikasjonsmessig og i forhold til hovedstadsområdet. Bedre E6 og jernbane kan gi grunnlag for økt til(bake)flytting. Det gir gode muligheter for å videreutvikle området som regionsenter.

Området har mange egenskaper som gjør det attraktivt som bosted forutsatt riktig markedsføring, aktiv tilrettelegging og bevisst boligbyggingspolitikk. I forhold til kampen om næringskompetansen er regionen foreløpig preget av litt for lav kompetansetetthet for etablering av kompetansekrevede arbeidsplasser, men utviklingen arbeider for Hamarregionen ved at området i økende grad er i ferd med å bli en del av Oslos tilbakependlingsområde (økt reisevillighet og bedre kommunikasjoner).

Ved århundreskiftet framstår Hamar utenfra, i følge analysen, som en litt innadrettet og traust småby ved Mjøsa, omtrent på linje med Lillehammer og Gjøvik. At Hamar er klart størst av Mjøsbyene og regionsenter for nesten 80.000 mennesker, er det få som vet. Både byen og regionen som helhet har vekst i befolkningen, men befolkningsveksten er for lav til å gi det trøkk som er nødvendig for å skape nok nye arbeidsplasser. Resultatet er at Hamar-området blir stadig mer avhengig av Oslo-området som reservearbeidsplass. Det går for så vidt greit i Hamar-regionen, men det går ikke særlig fort. Men den regionale utviklingen går altså i Hamars retning.

Analysen påpeker regionens muligheter for økt befolkningsvekst gjennom innflytting fra Oslo-området og at dette kan gi regionen ny dynamikk og være drivkraft i næringsutviklingen. Det er konkretisert sju utviklingspillarer, eller delmål og satsingsområder, for Hamar-områdets utvikling:

1. Økt befolknings- og næringslivsvekst gjennom utflytting fra Oslo-området.
2. Hurtigere kommunikasjoner mot hovedstadsområdet og Gardermoen.
3. Utvikling mot innlandshovedstad og regionsenter.
4. Urbanisering og fortetting av sentrum.
5. Utvikling av næringsklynger og etablererkulturer.
6. Utdanningscenter og studentby.
7. Utvikling av et dynamisk og utadrettet image.

Regional utviklingsanalyse 2009

Hamar kommune reviderte den felles strategiske næringsplanen for Hamar og Stange i 2009 og laget en ny plan som gjelder for Hamar kommune. I sitt arbeid med planen valgte Hamar kommune å ha en regional tilnærming slik at kunnskapsgrunnlaget som ble utarbeidet av Østlandsforskning som et bakteppe for Hamars planprosess er et kunnskapsgrunnlag godt egnet for bruk også av Stange kommune i sitt planarbeid. Det er videre mange relevante utredninger og analyser utarbeidet på fylkesnivå og i et Innlandsperspektiv som det er naturlig eventuelt å trekke veksler på i et slikt planarbeid. *Fylldig statistikk er gjengitt i vedlegget i kapittel 7.8 -7.16.*

Strategisk Næringsplan bygger på Regional Utviklingsanalyse som konkluderte med at Hamarregionen vokste med 270 innbyggere eller 0,3 prosent årlig gjennom 1990-tallet, men burde ha mål om 500 mennesker eller 0,6 prosent fremover. Ser vi på situasjonen siden Regional Utviklingsanalyse, perioden 2000-2009, har Hamarregionens innbyggertall vokst med drøyt 3.500 eller 4,3 prosent fra 83.283 til 86.850. Dette tilsvarer en årlig vekst på snaut 400 eller i underkant av 0,5 prosent. Utviklingen er altså vesenlig bedre enn på 1990-tallet.

Ser en på Stange kommune alene vokste innbyggertallet i perioden 2000-2009 med 1.054 personer (5,9 %). En vekst på 0,65 % årlig i gjennomsnitt. Regionens øvrige kommuner hadde følgende befolkningsvekst fra 1. januar 2000 til 1.januar 2009: Ringsaker 780 personer eller 2,5 %, Løten 67

eller 0,9 % . I Hamar vokser det med 1.666 fra 26.545 til 28.111 eller med 6,3 prosent. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig vekst på 185 personer eller i underkant av 0,7 prosent.

Ser vi på regionnivå har Hamarregionen med sine 4,3 prosent hatt bedre utvikling enn alle andre planregioner i Hedmark og Oppland. Utviklingen for Hamarregionen siden 2000 har imidlertid vært svakere enn på landsbasis og langt svakere enn i regionene i sør; Øvre og Nedre Romerike og Oslo.

Med balanse eller underskudd i fødselsbalansen er det nettotilflyttingen som har sikret befolkningsveksten i kommunene i Hamarregionen i perioden. NHO/Telemarksforskningssattraksjonsbarometer forsøker å analysere variasjoner i regionenes attraksjonskraft målt ved flytting som skyldes stedlig attraksjonskraft, dvs. nettotilflytting utover hva arbeidsplassutviklingen skulle tilsi. Hamarregionen plasserer seg her helt oppe på 8.plass blant landets 89 økonomiske regioner.

Arbeidsplassdekningen i kommunen, dvs. netto innpendlingen, er økt fra 2000 til utgangen av 2008. Når det gjelder Hamarregionen er det fortsatt ikke full arbeidsplassdekning, men dekningsgraden har økt fra 93 prosent i 2000 til 94 prosent i 2008. Hamarregionen fikk i perioden 2000- 2008 over 3.700 nye arbeidsplasser eller 10 prosent vekst mot 12 prosent nasjonalt. Hamar kommune sto for nær 2.700 av denne veksten, tilsvarende 16 prosent vekst. Dette innebærer at kommuneplanens årlige vekstønsker er overoppfylt så langt. Også Stange og Ringsaker hadde flere arbeidsplasser i 2008 enn i 2000, mens Løten hadde uendret antall.

Utviklingen i landbruket siden forrige plan

Ved utarbeidelsen av felles næringsplan for Hamar og Stange ble det framlagt regionale utviklingsanalyser, herunder regional utviklingsanalyse landbruk. Denne analysen inneholdt følgende hovedpunkter:

- Jordbruket i Hamarregionen
- Rammebetingelser og drivkrefter som påvirker Hamarregionens jordbruk
- Mål og strategier for jordbruket i Hamarregionen

Planen inneholdt en tiltaksplan for de ulike satsningsområder innen tradisjonelt landbruk, bygdenæringer, landbruksforvaltningen/privat veiledningstjeneste og utviklingstiltak for FoU og utdanning. Denne tiltaksplanen har vært retningsgivende for arbeidet med å skape en framtid for landbruket i Hamarregionen i perioden fram til nå.

Hedmarken Landbrukskontor har utarbeidet en statistikk som viser utviklingen i landbruket for perioden 1999-2013. Denne statistikken er utarbeidet med utgangspunkt i tall fra søknader om Produksjonstilskudd. Dette er tilskudd som skal bidra til et aktivt og bærekraftig jordbruk og omfatter ulike arealtilskudd og tilskudd til husdyr. Pilene i grafene under viser forventet utvikling fem år fram i tid.

Les mer i vedlegget vedrørende landbruket i Stange

Oppsummering hovedpunkter

I 2002 ble en oppsummering av framtidsbilde presentert slik:

HVIS VI VIL –
er dette skjedd ved åpningen av Lillehammer-OL 2014:

- ✓2005: E 6 vedtatt utbygd til 4-felts standard i
NTP 2006-2015
- ✓2006: Statens Helsetilsyn flytter fra Oslo til Hamar med
150 ansatte
- ✓2007: Gårdsbruk i Stange åpner de første overnattings- og
opplevelsestilbud i samarbeid med golfbanen på Atlungstad
- ✓2009: 150 arbeidsplasser skapt i bioteknologi-relatert næring,
og Bioteknologiens hus i Hamar feirer de første 5 år.
- ✓2010: Hamarregionens befolkning passerer 90.000
- ✓2012: Oplandenes Universitet grunnlegges

3

Strategisk næringsplan for Hamar og Stange

2013 hva har vi oppnådd?:

- ✓ Vegbygging og jernbaneutvidelse ble en realitet. I 2013 er mye av vegen bygget, mens arbeidet pågår fremdeles på andre steder. I Stange vil arbeidet som pågår mellom Minnesund og Labbdalen være ferdig i 2014/2015. Kolomoen – Moelv er under planlegging. Det sies at det ikke har blitt flyttet så mye masse i Stange siden istiden. Det investeres for 8 milliarder kroner i kommunen samtidig som byggeperioden vil generere ca 1500 nye arbeidsplasser.
- ✓ Statens helsetilsyn kom ikke. Men det har blitt statlige arbeidsplasser. Helse sør øst og PST er av de som har blitt flyttet hit.
- ✓ Flere gårdsbruk har etablert overnattings og opplevelsestilbud. Stange Vestbygd har et eget prosjekt som synliggjør dette. Det er nå over 100 senger i Stange vestbygd.
- ✓ Det har blitt etablert et bioteksenter på Hamar Campus der er Hamar Kunnskapspark er involvert. Det er nye selskaper, blant annet Aquagen, Cryogenetics, geno global m.fl.
- ✓ Pr. 1.1.2013 er det 89645 personer som bor i Hamarregionen.
- ✓ Universitet har vi ikke oppnådd.

Slik ble landbrukets framtidssbilde presentert:

HVIS VI VIL –
er dette skjedd med landbruket i løpet av neste 10
årsperiode:

2005: Bondens marked er etablert som ny
markedskanal

2006: Innlandets kompetansesenter for landbruk er
etablert

2007: Minst 10 % av jordbruksarealet er omlagt til
økologisk

2008: Grønn omsorg er blitt en del av helsetilbudet

Strategisk næringsplan for Hamar og Stange 4

2013: Hva har vi oppnådd?

- ✓ Bondens marked er en mulighet for forbrukerne å få kjøpt mat direkte fra produsenten. Det skal være mulig å spore råvarene og de skal være lokale, det skal være et småskala/håndtverksmessig preg over varene, og produsentene skal selv stå for salget. I vårt område finner vi Bondens marked ved Triangelgården i Hamar og nå senest 26.oktober 2013 i Løten i anledning "Akevitt og pultostdagene".
- ✓ Innlandets kompetansesenter for landbruk ble etablert under benevnelsen Landbrukssenteret på Blæstad som sto innflytningsklart mai 2009. Her har i tillegg til Høgskolen i Hedmark følgende etablert seg; Hedmarken Landbrukskontor, Hedmark Bondelag, Hedmarken regnskap AS og Hedmark Landbruksrådgiving.
- ✓ Det er ikke oppnådd ti prosent omlagt jordbruksareal til økologisk, verken i Stange, Hamar eller Løten. Heller ikke på fylkes- eller nasjonalt nivå har vi klart å nå nasjonale målsetninger. I Stange rundt 5 % av jordbruksarealet omlagt til økologisk. I 2010 utgjorde økologisk 4,7 % av jordbruksarealene på nasjonalt nivå. Regjeringen har som mål at 15 % skal være økologisk. Det er kun to land i EU som har mer enn 10 % økologisk (Østerrike 18,5 og Sverige 12,6).
- ✓ Siden 2003 er det gjennomført to interkommunale prosjekter angående Inn på Tunet. Det første prosjektet het: "Inn på Tunet – Grønn omsorg – en realitet i Ringsaker, Løten, Stange og Hamar", dette ble avsluttet 2009. Rapporten konkluderte med at stram offentlig økonomi, harde prioriteringer og manglende kjennskap til Inn på Tunet var store utfordringer i kommunene. Derfor ble det igangsatt et nytt prosjekt for Hamar, Stange og Løten kalt Inn på Tunet-løftet prosjektet. Formålet med prosjektet var å gjøre Inn på Tunet til en integrert del av det tilbud kommunene kan tilby aktuelle personer innen prioriterte grupper. Målgruppene i prosjektet var yngre hjemmeboende demente, bosetning av mindreårige flyktninger og barn/unge med spesielt fokus på tiltak av spesial- og allmennpedagogisk karakter. Prosjektet er avsluttet og skal opp til politisk behandling vinter 2014.